

L'ANCONITANA AZ ANCONAI NŐ

TEATRO STABILE TORINO

ANGELO BEOLCO

Művésznevén Ruzante (a ruzzare avagy ruzare igéből: mőkázni) Pádovában született 1502-ben, s ugyancsak ott halt meg 1542 március 17-én. A nemes milánói Beolco családból származik. Apja Giovan Francesco a művészetek és orvostan doktora, anyja egy egyszerű cseléd lány. Elettéről keveset tudunk. A főnemességhez tartozó Cornaro-család pártfogoltja. Színjatszò társulatot szervez melynek tagjai Aurelio Alvarotto (Menato), Girolamo Zanetti (Vezzo), Castegnola (Bilora) és még mások. A társulat rendszerint Ruzante műveit adta elő. Nemcsak szerzője, de főszereplője is vígjátékainak. A társulat főleg Velence, Padova és Ferrara városában jár, mindenhol a legnagyobb sikert és elismerést érve el. Galileo Galilei is őszinte rajongással ír róla. Megmaradt színművei valószínű kronologikus sorrendje: a PASTORALE, BETIA, PARLAMENTO, BILORA, MENEGO, L'ANCONITANA, MOSCHETA, VACCARIA és PIOVANA. Ruzante darabjai sok tekintetben a Commedia dell'Arte előfutárának tekinthetők. Művészete szökimondó, verbó, fantáziadús népi alakításokkal ábrázolja a reneszánsz Olaszországot.

A prologus, amit Ruzante mond el, a szerelem allegóriája. A szerelem a darab főszereplője és hajtóereje. Ruzante a szerelem dicséretével emlékezteti a nézőt, hogy mindent ez az érzelem visz előre a világon. A szerelem minden csodára képes.

Az első felvonás kezdetén Tancredi és Teodoro fiatal szicíliai kereskedők és Isotta fiatal gaetai nő, ki férfinak álcázva magát Gismondo nevet viseli, elmondják kalandjukat, mely Pádovába vezette őket. Török kalózkodásába kerültek, akik eladták őket mint rabszolgákat. Egy velencei kereskedő kiváltja őket a rabszolgaságból, kifizeti az értük kért váltságdíjat s magával viszi őket Pádováig. A hálás szicíliaiak ígéretet tesznek a kereskedőnek, hogy mielőtt hazautaznak Sziciliába visszaadják a váltságdíjért kifizetett összeget. Remélik, hogy az összeget valamely nemes hölgy szolgálatába lépve fogják megszerezni. Ezért mikor meglátják az ablaknál ülő Doralice nevű kurtizánt, elmesélik kalandjaikat, igye-

kezve a lehető legmegrázóbb hatást elérni, majd felsorolják, miben tudnának a «dama» szolgálatára lenni. Tancredi mint poeta és madrigálszerző ajánlja fel magát a hölgy szépségének megéneklésére. Teodoro szagos vizek és szépitőszerek készítőjének sőt mesterének vallja magát. Az álöltözetben levő Gismondo-Isotta mint szabó és divatszakerítő igyekszik meggyőzni Doralicét, vegye fel egyiküket szolgálatába. Fizetésül azt az összeget kéri, amivel a kereskedőnek tartoznak. Doralice kedvesen visszautasítja őket, mivel ennyi luxust nem engedhet meg magának, de bátorítja őket; csak kereszenek tovább, hisz Pádovában igen sok gazdag és nemes hölgy van, kik boldogan vennének szolgálatukba ily kiváló ifjakat.

Itt lép színre Ruzante gazdája, Tomao úr (Sier Tomao), a gazdag és fősvény öreg velencei kalmár, ki nemrég költözött a városba, hogy bronchitiszét és egyéb bajait a jobb levegőjű Pádovában orvosolja. Tomao úr szép és fiatal felesége (röla csak hallunk de soha nem jelenik meg a szinpadon) Gismondoba szerelmes, kit férfinak hisz. Ráveszi öreg férjét, bérlejk fel az ifjút szolgájuknak. Az öreg kalmár beleegyezik. Ő ugyanis Doralicébe szerelmes, s közvetítőnek Ruzantét alkalmazza. Ruzante viszont Doralice cselédlányába, Bessába szerelmes. Tomao úr türelmetlenül várja vissza szolgáját, Ruzantét, kit elküldött két megbízatással: keresse meg Gismondot feleségének, hadd legyen végre nyugodalma s menjen Doralicéhez egy találka megbeszélése végett. Ruzante közben Bessának udvarol, ki viszonzza érzelmeit. Bessa megígéri Ruzanténak, hogy közbenjár Doralicénél a találka ügyében, ha Ruzante sok pénzt tud kicsikarni az öregtől. Ha sikerül, megígéri, hogy az övé lesz. Továbbá közli Ruzantéval asszonya rossz véleményét Tomao úrról, kit hirből mint undorító, beteges, kéjvágyó, fősvény öregnek ismer. Ellenszenvét, úgy gondolja, csakis nagyobb pénzösszeggel lehet legyőzni. Hazatérve Ruzante értesül, hogy Tomao úr felesége rájött Gismondo igazi nemére s kétségbeesetten zokog balsorsa felett. Ruzante elmondja a hirt Tomao urnak és elmondja azt is, hogy mily rossz hire van gazdájának Doralice asszonynál. Kárörömmel, fantáziadusan eltúlozza és kiszinezi azt, amit Bessától hallott. A legundorítóbb fizikai gyengeségeit részletezve, mindenki előtt nevetségessé teszi az öreget.

Itt jelenik meg Ginevra, anconai özvegyasszony (L'Anconitana, ki a darab címét adja) szintén férfiruhában; hogy igazi mivoltát leplezze. Keresi Gismondót, akit ő is férfinak hisz, s kibe halálosan szerelmes, amióta megpillantotta őt, Anconában, ahol a három volt rabszolga megpihent Pádovába vezető útja során. Találkozik Ruzantéval, kitől útbaigazítást kér. Így megtudja, hogy nemcsak látta Gismondót, hanem éppenséggel Ruzante urnője vette őt fel szolgálatába. Elkeseredettségében felfedi magát Ruzanténak, elmeséli történetét és segítséget kér tőle, minek fejében nagy pénzjutalmat ígér. Ruzante persze nem árulja el, hogy Gismondo nő, különben a pénzjutalom semmivé válna s megígéri, összehozza őket.

A második felvonás elején Tancredi és Teodoro a nemeslelkű pádovai polgároktól összeszedett pénzből, visszaadják a velencei kereskedőnek a váltásdíjért kölcsönvett összeget. Így tehát most szabadok és visszamehetnének hazájukba Sziciliába, de sajnálnak megválni Gismondótól (kit ők még mindig

férfinak hisznek) kibe vallomásuk szerint mindketten szerelmese lennének, «ha Gismondo nő lenne».

Ginevra türelmetlenül vár híreket Ruzantétól, miközben marja a feltékenység arra a gondolatra, hogy imádott Gismondója Tomao úr felesége karjaiban lehet. Elkeseredettségét és dühét Ghittán, szintén férfiruhába bujtatott cselédlányán tölti ki. Ruzante elvezeti Gismondót Ginevrához s miután átveszi az ígert jutalomdíjat, gyorsan eliszkol, mielőtt Gismondo és Ginevra rájönne, hogy mindketten nők. Ginevra azonnal felfedi női mivoltát, elmondja szenvedélyes szerelmét s röviden élete történetét Gismondónak, melynek során említést tesz szülővárosáról, Gaetáról. Így Gismondo illetve Isotta rájön, hogy Ginevra nem más mint édestestvére. Elmeséli Ginevrának kalandos életét, amióta elrabolták a török kalózok. Ginevra eleinte csalódottan kesereg füstbe ment szerelméért, majd boldogan öleli át kiskorában elrabolt, halottnak hitt s megtalált testvérét.

Ujra színre lép Tomao úr és szolgája Ruzante. Tomao úr epekedve vár híreket szolgájától, hogy hol és mikor találkozhat végre Doralicével. Ruzante gúnyt űz gazdájából. Hosszú és kitérő körmondat válaszai látszólagosan semmiféle összefüggésben nincsenek az öreg kérdésével. Hosszasan elbeszél egy régi szerelméről, kitérve a legapróbb részletekig, míg csak az öreg türelme bírja. Mikor látja, hogy idegeit a legvégső fokig feszítette, közli, hogy az a régi szerelme, akirol eddig beszélt, nem más mint Bessa, ki most Doralicénél szolgál. Bessa a régi barátság kedvéért megígérte, beszél asszonyával az öreg ügyében. Elhatározzák, hogy Tomao úr személyesen is beszél Doralicével, hogy «megszerettesse» magát vele. Doralice majd az ablaknál lesz és Tomao úr az utcáról beszélhet hozzá. Ruzante pedig örködni fog, hogy senki se lesse meg a párbeszédet.

A megbeszélés szerint lefolyik a párbeszéd Tomao úr és Doralice között. Doralice rossz nyelvű szomszédaira hivatkozva, hallani sem akar arról, hogy lakásában fogadja Tomao urat. Beleegyezik, hogy az öreggel töltsék az éjszakát, de csakis a városon kívül, a szabad természetben. Összejávva Ruzantéval, elhítetik az öreggel, hogy Doralice addig nem hagyhatja el a várost, amíg ki nem fizet egy igen nagy összeget, amivel tartozik valakinek. Mivel neki nem áll rendelkezésére ez az összeg, Tomao urnak kellene a pénzt lefizetni, különben nem tölthetik együtt az éjszakát. Tomao úr tétovázik, de végül is igent mond.

A két pár, Tancredi és Isotta, Teodoro és Ginevra elhatározzák, hogy egybekelnek. Bücsüt vesznek Pádovától s halálisan köszöntik a jószívű lakosságot, majd mind a négyen együtt elhagyják a várost és visszautaznak Sziciliába.

Tomao úr és Ruzante készülődnek a «kirándulásra». Tomao úr felesége nem gördit akadályokat férje «kirándulása» elé, mivel így zavartalanul fogadhatja szeretőjét otthonában. De Tomao úr, immár közel vágyai kielégítéséhez, nem érzi magát a helyzet magaslatán, annak ellenére, hogy pirulákkal igyekszik hanyatló férfiasságát feltámasztani. Az utolsó jelenetben látjuk Tomao urat és Ruzantét, amint elindulnak a várva várt találkozóra. Ruzante már csak Bessa ígéretére gondol. Az öreg minél közelebb ér a végcélhoz, annál kevésbé lelkesedik, hisz tudja, nem könnyű próba várja férfiasságát. Ruzante ellenkezőleg már erotikus mámorban él, és a fitalság kitörő, agresszív vitalitásával egy forgatagos tempóju fináléval zárja a darabot.